

**Homo
Digitalis**

Protect your rights

2024

Ετήσια Αναφορά

Περιεχόμενα

01	Σκέψεις για το 2025 από τον Χαράλαμπο Τσέκερη
03	Λίγα λόγια από το ΔΣ της Homo Digitalis
04	Δράσεις Ευαισθητοποίησης
11	Δράσεις Πολιτικής Συνδιαμόρφωσης
15	Νομικές Παρεμβάσεις
19	Οι Εθελοντές μας
21	Οικονομικός Απολογισμός
24	Ευχαριστίες
26	Η ομάδα μας

Σκέψεις για το 2025

Από τον Χαράλαμπο Τσέκερη

Προεδρεύων της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής & Τεχνοηθικής

Η εκθετική εξέλιξη της Τεχνητής Νοημοσύνης (TN) έχει ήδη δημιουργήσει άνευ προηγουμένου ευκαιρίες σε παγκόσμιο επίπεδο, από τον κλάδο της ιατρικής και τις εφαρμογές στη δημόσια διοίκηση έως τη διευκόλυνση των ανθρώπινων συνδέσεων, την πολιτική προστασία, τις μεταφορές και την αύξηση της παραγωγικότητας μέσω αυτοματοποιημένων εργασιών. Ωστόσο, οι ραγδαίες αλλαγές εγείρουν βαθιές ηθικές ανησυχίες.

Αυτές προκύπτουν, μεταξύ άλλων, από τη δυνατότητα των συστημάτων TN να διαιωνίζουν προκαταλήψεις και να απειλούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και την περιβαλλοντική αειφορία. Αναγνωρίζοντας τον επείγοντα χαρακτήρα αυτής της πρόκλησης, ο Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689 για την TN και η Σύμβαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την TN και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα υπογραμμίζουν την ανάγκη εστίασης στην υπεύθυνη ανθρωποκεντρική και οικοκεντρική TN, σύμφωνα με τα ανθρώπινα και περιβαλλοντικά δικαιώματα, τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου.

Ωστόσο, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής καλούνται να μεταφράσουν τις βασικές αξίες και αρχές σε πράξη όσον αφορά στη διακυβέρνηση των δεδομένων, το περιβάλλον και τα οικοσυστήματα, τη δικαιοσύνη και την έμφυλη ισότητα, την εκπαίδευση και την έρευνα, την υγεία και την κοινωνική ευημερία.

Ειδικότερα, η ενδυνάμωση της ψηφιακής πολιτειότητας μπορεί να εκφραστεί μέσα από τον δημόσιο έλεγχο των αλγορίθμων, προστατεύοντας τα θεμελιώδη δικαιώματα και διασφαλίζοντας τις αρχές της διαφάνειας και της λογοδοσίας, όσο και τη δυνατότητα αμφισβήτησης.

Υπό μια ευρύτερη έννοια, η νομικά δεσμευτική ρύθμιση και η διακυβέρνηση της TN πρέπει να συμπληρώνονται από πρωτοβουλίες, κινήματα και οργανωμένες δράσεις της κοινωνίας πολιτών που άλλοτε επιβλέπουν τις διάφορες φάσεις του τεχνολογικού κύκλου και άλλοτε διευκολύνουν την κατανόηση και νομιμοποίηση των παραπάνω αρχών, όσο και την εμπιστοσύνη προς αυτές.

Σκέψεις για το 2025

Με άλλα λόγια, απαιτείται ταυτόχρονα συστηματική «από τα πάνω» ρύθμιση και δημοκρατική «από τα κάτω» εποπτεία για τη βιώσιμη και δίκαιη ανάπτυξη της ΤΝ.

Χρειαζόμαστε επίσης νέα πλαίσια τόσο για την εθνική όσο και για τη διεθνή διακυβέρνηση σε αυτά τα θέματα, με έμφαση στην ενεργητική προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Και, τέλος, έχουμε ανάγκη από ουσιαστικές ευκαιρίες για να συζητήσουμε συλλογικά για το εάν ισχυρές νέες μορφές τεχνολογίας υπηρετούν, αντί να υπονομεύουν, τη συμπερίληψη, την κοινωνική δικαιοσύνη και την κοινωνική συνοχή.

Η ΤΝ πρέπει να ειπωθεί όχι απομονωμένα από την ευρύτερη ιστορία της τεχνολογικής ανάπτυξης, αλλά σε παραλληλισμό με την ανάπτυξη και ρύθμιση άλλων ισχυρών τεχνολογιών, από τα πυρηνικά όπλα έως την γενετική επεξεργασία του ανθρώπινου γονιδιώματος.

Στο κρίσιμο σταυροδρόμι στο οποίο βρισκόμαστε σήμερα, είναι πράγματι στρατηγικός ο ρόλος των ενεργών οντοτήτων της κοινωνίας πολιτών, όπως η Homo Digitalis, προκειμένου να προληφθεί ο υπαρξιακός κίνδυνος να συνοδευτεί η πρόοδος της τεχνολογίας από διασπορά μη βιώσιμων κινδύνων για την ανθρωπότητα, το περιβάλλον, τη δημοκρατία, την ισότητα και την ελευθερία.

Σε αυτά τα συμφραζόμενα και υπό το φως του *Σχεδίου για τη Μετάβαση της Ελλάδας στην Εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης*, η χώρα οφείλει να επικαιροποιήσει τη νομοθεσία της, προκειμένου να εναρμονιστεί με τον Κανονισμό ΤΝ της ΕΕ, προωθώντας παράλληλα την ανάπτυξη ανθρωποκεντρικών, ασφαλών και αξιόπιστων συστημάτων ΤΝ τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς φορείς, διασφαλίζοντας τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ενισχύοντας την υπεύθυνη καινοτομία και τονώνοντας τις επενδύσεις στον ψηφιακό μετασχηματισμό.

Ο ψηφιακός κόσμος σε συνεχή κίνηση

Προκλήσεις και ευκαιρίες για τα ψηφιακά δικαιώματα στην Ελλάδα και την Ευρώπη

Αγαπητές φίλες και αγαπητοί φίλοι,

Το 2024 ήταν άλλη μια χρονιά γεμάτη από τεχνολογικές και νομικές εξελίξεις αναφορικά με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων μας στον ψηφιακό κόσμο, τόσο στη χώρα μας, όσο και πανευρωπαϊκά. Ήταν παράλληλα, μια -ακόμα- χρονιά ορόσημο για εμάς στην Homo Digitalis, καθώς καταφέραμε να εξασφαλίσουμε τους απαραίτητους πόρους, ώστε πλέον να έχουμε δύο μόνιμους εργαζόμενους, γεγονός που μας επιτρέπει να επενδύσουμε στην ενίσχυση των υφιστάμενων δράσεων μας και τον σχεδιασμό νέων.

Ως Homo Digitalis, συνεχίσαμε και φέτος να παρακολουθούμε όλες τις εξελίξεις και να εργαζόμαστε ακούραστα για να αυξήσουμε την ευαισθητοποίηση για τα δικαιώματά μας, να διασφαλίσουμε ότι αυτά γίνονται σεβαστά από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και τέλος να επηρεάσουμε τις νομοθετικές και πολιτικές εξελίξεις προς ένα καλύτερο μέλλον. Η παρούσα ετήσια αναφορά για το 2024 αποτελεί έναν συνοπτικό απολογισμό των δράσεων μας για το συγκεκριμένο έτος αναφοράς στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Είμαστε πραγματικά υπερήφανοι που με τη βοήθεια των εθελοντών μας, μεταξύ άλλων πετύχαμε:

- να πάμε σε περισσότερα σχολεία και σε περισσότερες περιοχές της χώρας για να μιλήσουμε για το «ψηφιακό αποτύπωμα» και το «cyberbullying»,
- να συμβάλουμε στον δημόσιο διάλογο για την Τεχνητή Νοημοσύνη, δημοσιεύοντας τρεις εμπεριστατωμένες μελέτες σχετικά με την Πράξη για την Τεχνητή Νοημοσύνη (AI Act)
- να ενισχύσουμε τη συνεργασία μας με άλλους φορείς και να προστατεύσουμε τα ψηφιακά δικαιώματα στην πράξη μέσα από τις καταγγελίες μας.

Δε θα είχαμε καταφέρει όσα καταφέραμε όμως, εάν δεν είχαμε τη στήριξη των εθελοντών μας, των πάσης φύσεως συνεργατών μας και των οργανισμών που εμπιστεύονται το έργο μας και συμβάλουν στην μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά μας. Τους οφείλουμε -σας οφείλουμε- ένα μεγάλο «ευχαριστώ» και την ειλικρινή ευγνωμοσύνη μας και πιστεύουμε ότι η ανά χείρας αναφορά δικαιώνει τις προσπάθειές μας για την προστασία των ψηφιακών δικαιωμάτων, επιτρέποντάς μας να είμαστε αισιόδοξοι για το μέλλον. Η τεχνολογία συνεχίζει να διαμορφώνει τον τρόπο που ζούμε, εργαζόμαστε και αλληλεπιδρούμε μεταξύ μας. Και εμείς συνεχίζουμε να εργαζόμαστε ώστε αυτό να γίνεται με τρόπο που σέβεται πάντα απόλυτα τα δικαιώματά μας.

Με ευχαριστίες και εκτίμηση,

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Homo Digitalis

BE
AWARE

Δράσεις
Ευαισθητοποίησης

Δράσεις ευαισθητοποίησης σε σχολεία

Αριθμός
σχολείων

27

Αριθμός
μαθητών

3.350

Αριθμός
εθελοντών

12

Από τον Ιανουάριο του 2024 έως και τον Δεκέμβριο 2024, η Homo Digitalis ταξίδεψε σε όλη την Ελλάδα, ολοκληρώνοντας μια σειρά από επισκέψεις σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Μακεδονία, τη Θεσσαλία, την Πελοπόννησο, την Στερεά Ελλάδα αλλά και την Κρήτη, με τα δύο αδειοδοτημένα προγράμματα "Διαδικτυακός Εκφοβισμός" και "Ψηφιακό Αποτύπωμα". Διαπιστώσαμε για μια ακόμα φορά την όρεξη των μαθητών, των εκπαιδευτικών αλλά και των γονέων να ενημερωθούν για την ασφαλή πλοήγηση στο διαδίκτυο, τους ψηφιακούς κινδύνους και τους τρόπους αντιμετώπισης.

Η προσπάθεια αυτή πραγματοποιήθηκε αφιλοκεδώς με πόρους της Homo Digitalis και την αμέριστη στήριξη εθελοντών και εργαζομένων που ταξίδεψαν σε όλη την Ελλάδα, αλλά και των σχολικών συμβούλων, ψυχολόγων, συμβούλων εκπαίδευσης και των διοικήσεων των σχολείων που μας έδωσαν το χώρο να μεταφέρουμε αυτές τις γνώσεις.

Στόχος μας δεν είναι να ξεπερνάμε απλά κάποια νούμερα κάθε χρονιά αλλά να χτίσουμε πάνω στην γερή αυτή βάση μακροπρόθεσμες συνεργασίες με σχολεία και φορείς, δημιουργώντας ένα συστηματικό πλαίσιο ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης στα σχολεία σε όλη την επικράτεια.

Η Homo Digitalis εκπαιδεύει (OSCE)

Εκπαιδευτικά Σεμινάρια

3

Το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ, αγγλικά: Organization for Security and Co-operation in Europe – OSCE) διοργάνωσε 3 εκπαιδευτικά σεμινάρια για ειδικούς σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που εργάζονται στα διεθνή σύνορα.

Στόχος ήταν να δώσει τη δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν τις επιπτώσεις των τεχνολογιών στα ανθρώπινα δικαιώματα στα σύνορα και να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους στη συλλογή και επαλήθευση πληροφοριών με διάφορα μέσα, συμπεριλαμβανομένων των νέων τεχνολογιών, για την αποτελεσματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Homo Digitalis συμμετείχε και στα 3 εκπαιδευτικά σεμινάρια (διαδικτυακά, σε Σερβία και σε Πολωνία, αντίστοιχα), παραχωρώντας διαλέξεις στις θεματικές που αφορούσαν την προστασία των προσωπικών δεδομένων και την προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα σύνορα μέσω της χρήσης νέων τεχνολογιών.

Επίσης, κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών σεμιναρίων παραχωρήσαμε διάλεξη σχετικά με τη κοινή μας επιτυχία με την υπόθεση KENTAYPOS και ΥΠΕΡΙΩΝ παρουσιάζοντας τον τρόπο με τον οποίο το δίκαιο προστασίας δεδομένων μπορεί να χρησιμοποιηθεί στρατηγικά για την αμφισβήτηση των επεμβατικών τεχνολογιών παρακολούθησης που χρησιμοποιούνται στον τομέα της μετανάστευσης.

Εκστρατεία ενημέρωσης & αρθρογραφία

Άρθρα
17

Θεματικές
14

Εθελοντές
11

Από την γέννηση της οργάνωσης μέχρι και σήμερα, σχεδόν έξι χρόνια μετά, τα μέλη μας στήριξαν και στηρίζουν δυναμικά την δράση ευαισθητοποίησης του κοινού σε θέματα που άπτονται των ψηφιακών δικαιωμάτων και των επιπτώσεων των νέων τεχνολογιών στα ανθρώπινα δικαιώματα και στην κοινωνία εν γένει, μέσω της αρθρογραφίας.

Ο καθένας και καθεμία από τους 11 εθελοντές που έλαβαν μέρος σε αυτή την προσπάθεια, βοήθησαν στο να ενημερώσουμε μέσω της ιστοσελίδας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης τους αναγνώστες μας σε θέματα όπως η ελευθερία έκφρασης, οι ευρωεκλογές, η τεχνητή νοημοσύνη και η επίδρασή της στην εκπαίδευση και την κλιματική αλλαγή, η κυβερνοασφάλεια, η εθνική ψηφιακή κυριαρχία, η παραπληροφόρηση, τα ψηφιακά δικαιώματα, ο εθισμός στις ηλεκτρονικές συσκευές και τα κοινωνικά δίκτυα και η συμμόρφωση με τον γενικό κανονισμό για την προστασία προσωπικών δεδομένων.

Με αυτόν τον τόσο δημιουργικό και άμεσο τρόπο, ενδυναμώνουμε την κοινότητά μας η οποία αποκτά όλο και βαθύτερη τεχνογνωσία και διευρύνουμε σημαντικά τον κύκλο ατόμων που επισκέπτονται την ιστοσελίδα της Homo Digitalis ως έγκυρη πηγή ανεύρεσης επιστημονικού και ενημερωτικού υλικού. Στόχος είναι να συνεχίσουμε δυναμικά αυτή την προσπάθεια και το 2025, καλύπτοντας θέματα της επικαιρότητας, εκθέτοντας τις απόψεις μας για νομικά, τεχνικά και ηθικά ζητήματα της εποχής μας, χτίζοντας πάνω σε αυτό που έχουμε δημιουργήσει όλοι μαζί.

Συνδιοργανώσεις εκδηλώσεων

Μετά την επιτυχημένη συνδιοργάνωση του DFF Strategic Litigation στην Αθήνα το 2023, ένα μεγάλο όνειρο της Homo Digitalis από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής της έγινε πραγματικότητα! Στις 17 με 19 Μαΐου συνδιοργανώσαμε στην Ελλάδα, για πρώτη φορά, την ετήσια Γενική Συνέλευση της European Digital Rights (EDRi)! Για τρεις ημέρες η καρδιά της προστασίας και προώθησης των ψηφιακών δικαιωμάτων χτυπούσε στο Ηράκλειο της Κρήτης, με εκπροσώπους από περισσότερες από 60 οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών του δικτύου της EDRi να βρίσκονται εκεί. Τρεις ημέρες γεμάτες από συζητήσεις, workshops, ανταλλαγή ιδεών και σημαντικές εορταστικές στιγμές. Η ΓΣ σημείωσε τεράστια επιτυχία, και αυτό φυσικά οφείλεται στην μοναδική συμβολή των ατόμων που συνέβαλαν στην διοργάνωση της.

Σημαντικό να τονίσουμε ότι κατά τη διάρκεια της ΓΣ, τα μέλη μας Αγγελίνα Μπάρλα, Γιώργος Σαρρής, Νίκη Γεωργακοπούλου και Χάρης Δάφτσιος, παραχώρησαν και workshop για την προτεινόμενη ευρωπαϊκή νομοθεσία σχετικά με την πάταξη της διακίνησης υλικού παιδικής εκμετάλλευσης στο διαδίκτυο (Regulation to Prevent and Combat Child Sexual Abuse – Child Sexual Abuse Regulation – CSAR).

Επίσης, συμμετείχαμε και στη συνδιοργάνωση και άλλων σημαντικών διεθνών fora, όπως η διημερίδα του London School of Economics and Political Science σχετικά με τη χρήση νέων τεχνολογιών στον τομέα της επιβολής του νόμου και το Athens Digital Arts Festival - ADAF 2024 (στο οποίο παρουσιάσαμε τις εκθέσεις The Glass Room «Misinformation» και «What The Future Wants»), τον Μάιο του 2024 στην Αθήνα, καθώς και το Tech & Society Summit της EDRi στις Βρυξέλλες τον Οκτώβριο του 2024. Στόχος μας είναι να συνδιοργανώσουμε περισσότερες ευρωπαϊκές εκδηλώσεις, τοποθετώντας την Ελλάδα και την Homo Digitalis στο επίκεντρο του σχετικού διεθνούς διαλόγου.

Εκδήλωση

Γενική
Συνέλευση
EDRi

Συμμετοχή

60+
οργανώσεις
της ΚτΠ

Τοποθεσία

Για πρώτη
φορά στην
Ελλάδα, στο
Ηράκλειο
Κρήτης

Συμμετοχή σε ημερίδες και συνέδρια

Σε Ελλάδα
και Ευρώπη

+20

Θεματικές

7

Και αυτή την χρονιά, η Homo Digitalis ήταν στην ευχάριστη θέση να δώσει το παρόν σε πολύ σημαντικά συνέδρια και ημερίδες που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα αλλά και εκτός συνόρων. Στόχος της συμμετοχής αυτής ήταν η ανάδειξη του σημαντικού έργου της οργάνωσης στον τομέα της προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή αλλά και η παροχή εμπεριστατωμένων τοποθετήσεων και κριτικών παρεμβάσεων αναφορικά με τα περίπλοκα ζητήματα που ανακύπτουν στο πεδίο αυτό. Από ομιλίες σε τοπικούς φορείς ή σε ακαδημαϊκές ημερίδες σε πόλεις της ελληνικής επαρχίας, τοποθετήσεις σε μεγάλα επαγγελματικά και καλλιτεχνικά fora στην Αθήνα, μέχρι παρουσιάσεις σε διεθνώς αναγνωρισμένα συνέδρια σε μεγάλες πόλεις της Ευρώπης, στόχος μας ήταν η προαγωγή του δημόσιου διαλόγου, η ανταλλαγή γνώσεων, και η ανάδειξη προβληματισμών αλλά και λύσεων.

Οι περισσότερες παρεμβάσεις και παρουσιάσεις μας (90%) για το 2024 ήταν σχετικές με τη θεματική της Τεχνητής Νοημοσύνης, γεγονός που αναδεικνύει το μεγάλο ενδιαφέρον της κοινωνίας για την ανάπτυξη, τη χρήση και τη ρύθμιση της λειτουργίας σχετικών συστημάτων. Έχοντας αναπτύξει σημαντικές δράσεις σχετικά ήδη από τους πρώτους μήνες της ίδρυσής μας το 2018, και με μεγάλες νομικές επιτυχίες το 2022 (CLEARVIEW AI) και το 2024 (ΥΠΕΡΙΩΝ και KENTAYPOS) η Homo Digitalis έχει αναδειχθεί σε έναν από τους πλέον σημαντικούς φορείς της κοινωνίας των πολιτών διεθνώς σε επιμέρους ζητήματα. Οι τοποθετήσεις μας αφορούσαν και άλλες θεματικές, όπως ευρύτερα ζητήματα προστασίας προσωπικών δεδομένων, κυβερνοασφάλεια, κατασκοπευτικά λογισμικά, ψηφιακά πορτοφόλια και ψηφιακές οικονομικές συναλλαγές, ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας, και θέματα πρόσβασης σε νέες τεχνολογίες από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Το 2025 στοχεύουμε να συνεχίσουμε τη δυναμική μας παρουσία σε συνέδρια αλλά και να διοργανώσουμε τις δικές μας εκδηλώσεις, προκειμένου να θέσουμε καίρια θέματα συζήτησης στον δημόσιο διάλογο και να βοηθήσουμε στην ωρίμανση του τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς.

Μία ξεχωριστή εκδήλωση

Την Τρίτη 12 Δεκεμβρίου του 2023 στο αμφιθέατρο του Μουσείου Μπενάκη στην Αθήνα, έλαβε χώρα μία εκδήλωση με ξεχωριστή θέση στην καρδιά μας. Μιλάμε φυσικά για την εορταστική εκδήλωση που διοργανώσαμε για τη συμπλήρωση (των τότε) πέντε επιτυχημένων χρόνων παρουσίας της Homo Digitalis και είκοσι χρόνων της European Digital Rights (EDRi).

Για τη συμβολή μας στην προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή μίλησαν δια ζώσης ή διαδικτυακά εποπτικές αρχές, ιδρύματα, ακαδημαϊκοί, δημοσιογράφοι και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, Συγκεκριμένα, μας τίμησαν ως ομιλητές καταξιωμένες προσωπικότητες του χώρου, όπως ο Dr. Wojciech Wiewiorowski, EDPS – European Data Protection Supervisor, ο Δρ. Γεώργιος Ρουσόπουλος, Μηχανικός Η/Υ, Ειδικός Επιστήμονας, ΑΠΔΠΧ, η Alexandra Toth, Διευθύντρια Προγραμμάτων του European AI & Society Fund & Society Fund, η Δρ. Alexandra Giannopoulou, Υπεύθυνη Προγράμματος digiRISE του Digital Freedom Fund και Ερευνήτρια στο University of Amsterdam, η Ελίζα Τριανταφύλλου, δημοσιογράφος, inside.story, ο Diego Naranjo, Προϊστάμενος Πολιτικής, European Digital Rights (EDRi), ο Max Schrems, Επίτιμος Πρόεδρος noyb.eu και οι Ιωάννης Κούβακας, Ανώτερος Νομικός Σύμβουλος & Βοηθός Γενικού Νομικού Συμβούλου, Έλλια Σιατίτσα, Διευθύντρια Προγράμματος & Ανώτερη Νομική Σύμβουλος, και Gus Hosein, Εκτελεστικός Διευθυντής της Privacy International. Αποσπάσματα από τις τοποθετήσεις τους βρίσκονται αναρτημένα τόσο στην ιστοσελίδα μας, όσο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσής μας.

Φυσικά, η εκδήλωση δεν θα μπορούσε να είναι επιτυχημένη χωρίς το πλήθος κόσμου που έδωσε το παρόν για να γιορτάσει μαζί μας, και τα μέλη-εθελοντές μας που μας βοήθησαν κατά την ημέρα της εκδήλωσης προκειμένου όλα να κυλήσουν υπέροχα: Αριάννα Ράπτη, Χαράλαμπος Κυρίτσης, Γιάννης Μαρινάκης, Αυγή Σαουλίδου, Νίκη Γεωργακοπούλου και Σοφία Αντωνοπούλου. Κοιτώντας μπροστά είμαστε αισιόδοξοι. Προχωράμε δυναμικά, κατακτώντας μικρούς και μεγάλους στόχους που θα μας φέρουν ακόμα πιο κοντά στον κόσμο που ονειρευόμαστε και θέλουμε να χτίσουμε όλοι μαζί!

Advocacy

Δράσεις
Πολιτικής
Συνδιαμόρφωσης

Τεχνητή Νοημοσύνη (ΤΝ) - ομάδα εργασίας & μελέτες

Λίγο πριν την θέση σε ισχύ του Κανονισμού 1689/2024 για την ΤΝ το καλοκαίρι του 2024, η Homo Digitalis σύστησε μια ομάδα εργασίας με εθελοντές - νομικούς. Η ομάδα διάβασε την Πράξη για την ΤΝ μέσα από τα μάτια της κοινωνίας των πολιτών, με σκοπό τη χρήση των διατάξεών της για την προώθηση και προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η εντατική αυτή προσπάθεια είχε ως αποτέλεσμα την έκδοση τριών νομικών μελετών τον Οκτώβριο, Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2024, αντίστοιχα, αναδεικνύοντας σημεία ανησυχίας αλλά και προτάσεις βελτίωσης του κειμένου και της κατανόησής του σε θέματα που αφορούν τις απαγορευμένες πρακτικές, τις αρχές εποπτείας της αγοράς και τις διατάξεις για την εκτίμηση αντικτύπου στα θεμελιώδη δικαιώματα.

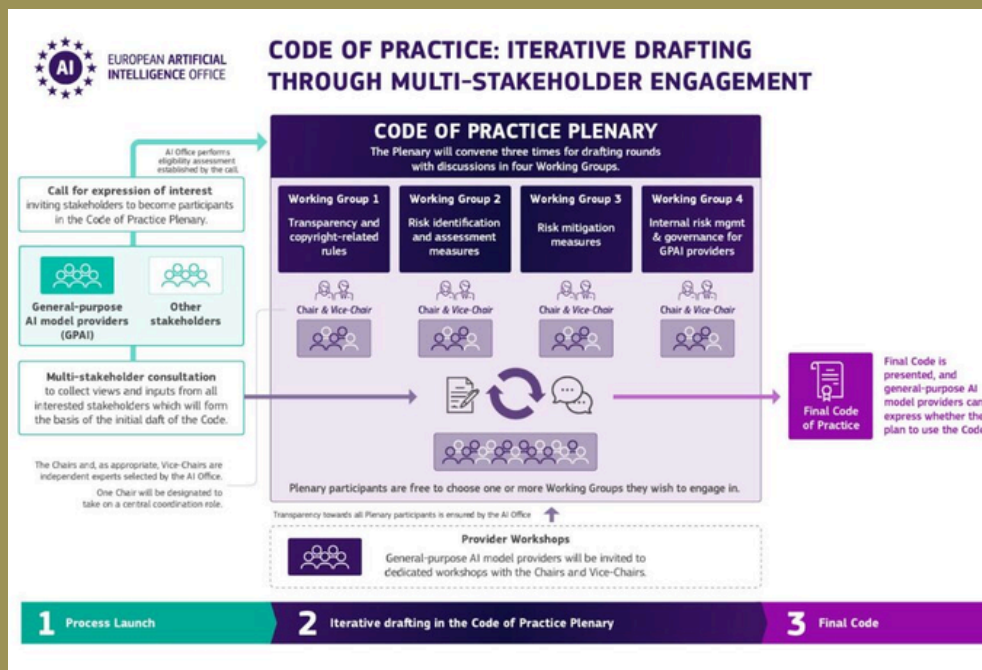
Κύριος στόχος μας είναι να συμβάλουμε εποικοδομητικά στο δημόσιο διάλογο στην Ελλάδα αλλά και σε επίπεδο ΕΕ. Προς αυτή την κατεύθυνση κινήθηκαν και τα σχόλια που καταθέσαμε στην δημόσια διαβούλευση για τις απαγορευμένες πρακτικές και τον ορισμό του συστήματος για ΤΝ που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αυτές οι δράσεις αποτελούν τα θεμέλια των επόμενων ενεργειών της Homo Digitalis σχετικά με την εφαρμογή της AI Act, που θα πραγματοποιηθούν μέσα στο 2025.

Ομάδα
Εργασίας
10 εθελοντές

Μία (1)
συμβολή σε
δημόσια
διαβούλευση

Τρεις (3)
μελέτες για
την Πράξη για
ΤΝ

Συμμετοχή στην διαμόρφωση του κώδικα ορθής πρακτικής για την ΤΝ γενικής χρήσης

Ομάδες
Εργασίας
4

Δημόσια
διαβούλευση
1

Η Homo Digitalis συμμετέχει από τον Σεπτέμβριο του 2024 σε όλες τις ομάδες εργασίας της Υπηρεσίας για την ΤΝ, συμβάλλοντας στην κατάρτιση ενός κώδικα δεοντολογίας για τα μοντέλα ΤΝ γενικής χρήσης, με τη συμμετοχή περίπου 1000 ενδιαφερόμενων μερών, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, εκπροσώπων των κρατών μελών της ΕΕ, εταιριών, ακαδημαϊκών καθώς και άλλων ευρωπαίων και διεθνών παρατηρητών. Ο κώδικας δεοντολογίας θα περιγράφει λεπτομερώς τον τρόπο με τον οποίο οι πάροχοι μοντέλων ΤΝ γενικής χρήσης μπορούν να συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις που ορίζονται στα άρθρα 53 και 55 του Κανονισμού για την ΤΝ. Προς επίτευξη αυτού το σκοπού, η Υπηρεσία για την ΤΝ σύστησε τέσσερις (4) ομάδες εργασίας που αναλύουν και συζητούν θέματα διαφάνειας, πνευματικής ιδιοκτησίας, αξιολόγηση (συστημικού) ρίσκου, τρόποι αντιμετώπισης του ρίσκου, εσωτερική διαχείριση κινδύνων και διακυβέρνηση παρόχων ΤΝ γενικής χρήσης.

Η Homo Digitalis, πριν την έναρξη των εργασιών, είχε υποβάλλει τα σχόλιά της στην ανοιχτή διαβούλευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ζητήματα που αφορούν τη μελλοντική εφαρμογή της νομοθεσίας για την ΤΝ και τον τρόπο με τον οποίο μπορεί γίνει αξιόπιστη χρήση των τεχνολογιών τεχνητής νοημοσύνης γενικού σκοπού, συμπεριλαμβανομένων μοντέλων παραγωγικής τεχνητής νοημοσύνης, συνεισφέροντας στον ευρωπαϊκό δημόσιο διάλογο.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ, ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ & ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Το 2024 ήταν μια ακόμη χρονιά προκλήσεων για τα ψηφιακά δικαιώματα στα οποία η Homo Digitalis κλήθηκε να απαντήσει μέσα από κοινές ευρωπαϊκές επιστολές, όπως αυτές για την χρήση κατασκοπευτικού λογισμικού παρακολούθησης ή για το Pay or OK μοντέλο της Meta. Εκτός των κοινών επιστολών, η Homo Digitalis υπέβαλε τα σχόλιά της στην εισηγήτρια του ΟΗΕ για την χρήση της ΤΝ στην εκπαίδευση, ενώ ακόμη απηύθυνε μία σειρά από ανοιχτές επιστολές σε φορείς στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, όπως ο Ειδικός Γραμματέας Μακροπρόθεσμου Σχεδιασμού σχετικά με την Εθνική Στρατηγική για την ΤΝ της Ελληνικής Κυβέρνησης, το ΕΣΡ για τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 25 του Κανονισμού 2024/1083 σχετικά με τα ΜΜΕ, και τον Επίτροπο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης αναφορικά με τη νομοθέτηση της χρήσης κατασκοπευτικών λογισμικών στην Ελλάδα. Επίσης συμμετείχαμε σε στρατηγικές συναντήσεις με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων (Pay Or Ok), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (DSA), το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης (AI Act) και την Αρχή Προστασίας Δεδομένων της Ελλάδας - ΑΠΔΠΧ (GDPR Enforcement).

Τέλος, στις συνεντεύξεις που παραχωρήσαμε σε ευρωπαϊκά και εθνικά μέσα μαζικής ενημέρωσης, είδαμε πως το ενδιαφέρον μονοπώλησαν δύο σημαντικές ελληνικές εξελίξεις. Από από την μία, η διαρροή προσωπικών δεδομένων για πολιτική επικοινωνία, γνωστό και ως το σκάνδαλο Ασημακοπούλου, μας έδωσε την ευκαιρία να εξηγήσουμε βασικές αρχές του ΓΚΠΔ, αλλά και τις κατευθύνσεις που έχει δώσει η ΑΠΔΠΧ επί του θέματος. Από την άλλη, συζητήσαμε για το μεγαλύτερο πρόστιμο που επιβλήθηκε ποτέ από την ΑΠΔΠΧ σε δημόσιο φορέα (κατά την έκδοσή του), και πιο συγκεκριμένα τις σημαντικές παραβιάσεις του ΓΚΠΔ στις οποίες έχει υποπέσει το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου στην υπόθεση ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ-ΥΠΕΡΙΩΝ.

**Ευρωπαϊκές
επιστολές**

10

**Εθνικές
ενέργειες**

5

Συναντήσεις

4

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

11

Νομικές Παρεμβάσεις

Αποτελέσματα νομικών παρεμβάσεων

Πρόστιμο

175.000 €

**Προθεσμία
συμμόρφωσης**

3 μήνες

Δύο χρόνια πριν, τον Φλεβάρη του 2022, η Homo Digitalis είχε καταθέσει σε συνεργασία με την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και ΗΙΑΣ Ελλάδος, καθώς και την ακαδημαϊκό Νιόβη Βάβουλα καταγγελία κατά του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου για τα συστήματα «Κένταυρος» και «Υπεριών» στις δομές υποδοχής και φιλοξενίας αιτούντων άσυλο. Στις αρχές του 2024, η ΑΠΔΠΧ εντοπίζει σημαντικές παραβάσεις του ΓΚΠΔ στην υπόθεση αυτή από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου και αποφασίζει να του επιβάλει το πρόστιμο των 175.000 ευρώ, το υψηλότερο που είχε επιβάλει ποτέ (έως τότε) κατά δημοσίου φορέα.

Η λεπτομερής ανάλυση της ΑΠΔΠΧ υπογραμμίζει τις σημαντικότερες ελλείψεις στις οποίες είχε υποπέσει το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου στο πλαίσιο της εκπόνησης μίας ολοκληρωμένης και συνεκτικής Εκτίμησης Αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων, ενώ καταδεικνύει τις σημαντικές παραβιάσεις του GDPR που εντοπίζονται και αφορούν σε μεγάλο αριθμό υποκειμένων τα οποία έχουν πραγματική δυσχέρεια στη δυνατότητα άσκησης των δικαιωμάτων τους. Η απόφαση αυτή δικαίωσε την συμμαχία των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και έδωσε μεγάλη δύναμη στην Homo Digitalis για να συνεχίσει τις δράσεις της στον τομέα της διαχείρισης συνόρων, προκειμένου να προστατευτούν τα δικαιώματα ευάλωτων κοινωνικών ομάδων που βρίσκονται στο στόχαστρο παρεμβατικών τεχνολογιών και να ενισχυθεί η λογοδοσία.

Στο πλαίσιο της απόφασης 13/2024 της ΑΠΔΠΧ το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου είχε λάβει εντολή να προβεί στο σύνολο των απαραίτητων ενεργειών για την ολοκλήρωση της συμμόρφωσής του με τις υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας, όπως αυτές περιγράφονται στο σώμα της απόφασης, εντός προθεσμίας 3 (τριών) μηνών από τη λήψη της. Η Homo Digitalis αιτήθηκε το 2024 στην ΑΠΔΠΧ να ενημερωθεί για την πορεία συμμόρφωσης του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και την πλήρωση των υποχρεώσεών του. Η Αρχή μας ενημέρωσε ότι το Υπουργείο Μετανάστευσης ανταποκρίθηκε στην τεθείσα από την Αρχή προθεσμία για συμμόρφωση και παροχή στοιχείων. Επί του παρόντος η συνολική απάντηση του Υπουργείου βρίσκεται σε καθεστώς εξέτασης.

Θετικές υπήρξαν και οι εξελίξεις το 2024 αναφορικά με την παλαιότερη καταγγελία που έχει υποβάλει η Homo Digitalis ενώπιον της ΑΠΔΠΧ. Συγκεκριμένα, με την Απόφαση 19/2024 που εξέδωσε τον Δεκέμβριο, η Αρχή τοποθετήθηκε επί της υπόθεσης μας που αφορά τη διατήρηση μεταδεδομένων ηλεκτρονικών επικοινωνιών και το δικαίωμα πρόσβασης σε αυτά. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η Homo Digitalis εκπόνησε σχετικά και μία σειρά από μελέτες το 2024 στο πλαίσιο του έργου “Revision of the Electronic Communication Metadata Retention Framework in Greece” (Grant Reference O20/2023), το οποίο χρηματοδοτείται από τον οργανισμό Stichting Digital Freedom Fund (DFF), και οι οποίες θα δημοσιευθούν το 2025.

Με απλά λόγια τα μεταδεδομένα επιτρέπουν να διαπιστωθεί ποιος μίλησε με ποιον, μέσω ποιων συσκευών, πότε, για πόση διάρκεια, καθώς και πού κατά προσέγγιση βρίσκονταν αυτοί οι χρήστες κατά τη συνομιλία τους. Επομένως, τα μεταδεδομένα δεν αφορούν το περιεχόμενο της επικοινωνίας αλλά όλα τα άλλα συνοδευτικά στοιχεία αυτής. Όλοι οι πάροχοι ηλεκτρονικών επικοινωνιών στην Ελλάδα υποχρεούνται να τα διατηρούν για έναν χρόνο από την ημερομηνία επικοινωνίας.

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκρινε το 2014, ότι η διατήρηση αυτού του όγκου μεταδεδομένων για όλους, παντού και πάντα, αποτελεί ένα μέτρο μαζικής παρακολούθησης που δίνει τη δυνατότητα εξαγωγής ιδιαιτέρως ακριβών συμπερασμάτων σε σχέση με την ιδιωτική ζωή των προσώπων των οποίων τα δεδομένα έχουν διατηρηθεί, και παραβιάζει τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, κρίνοντας την Οδηγία 2006/24 ως ανίσχυρη. Όμως το Ελληνικό Κράτος δεν αναθεώρησε ποτέ όλα αυτά τα χρόνια τον Ν.3917/2011 που μεταφέρει στην ελληνική έννομη τάξη την Οδηγία αυτή, ενώ όπως η Homo Digitalis αποκάλυψε το 2019 η σχετική νομοθετική επιτροπή που είχε κληθεί να καταρτίσει νέο σχέδιο νόμου, αιτιολογική έκθεση, και αίτησης αξιολόγησης συνεπειών των ρυθμίσεων της νομοθεσίας δεν παρέδωσε ποτέ κανένα έργο στα 5 χρόνια ύπαρξής της (2014-2019).

Με την Απόφασή 19/2024, η Αρχή δικαίωσε το αίτημά μας και διέταξε τον πάροχο επικοινωνιών να ικανοποιήσει το αίτημα πρόσβασης του υποκειμένου της υπόθεσης στα δεδομένα του. Επίσης, διέταξε τον πάροχο να αναθεωρήσει, εντός προθεσμίας ενός μηνός από την κοινοποίηση της απόφασης, την πολιτική που εφαρμόζει αναφορικά με την ικανοποίηση δικαιωμάτων πρόσβασης των υποκειμένων κατά τρόπο ώστε να ικανοποιεί τα υποβαλλόμενα δικαιώματα πρόσβασης αναλυτικά, και όχι με απλή παραπομπή στην Πολιτική Ιδιωτικότητας του.

Αιτήσεις και ερωτήματα

Καταγγελίες,
αιτήσεις
γνωμοδότησης &
άσκησης
ερευνητικών
εξουσιών

3

Η Homo Digitalis κατέθεσε αίτημα ενώπιον του Προέδρου της ΑΠΔΠΧ και του Προέδρου της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ), προκειμένου οι δύο ανεξάρτητες αρχές να ασκήσουν τις συμβουλευτικές τους αρμοδιότητες και να εκδώσουν από κοινού γνωμοδότηση αναφορικά με το σχέδιο προεδρικού διατάγματος των Άρθρων 13 & 47 του Ν.5002/2022 για τη σύναψη συμβάσεων εκ μέρους κρατικών δομών για την προμήθεια λογισμικών ή συσκευών παρακολούθησης, όπως κατασκοπευτικά λογισμικά. Οι διατάξεις του σχεδίου προεδρικού διατάγματος ενδέχεται να προκαλέσουν ανεπανόρθωτους κινδύνους για την δημοκρατία, το κράτος δικαίου και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών στην Ελλάδα.

Επίσης, η Homo Digitalis κατέθεσε επιστολή τον Απρίλιο του 2024 στο Υπουργείο Εσωτερικών και τον Υπεύθυνο Προστασίας Δεδομένων του Υπουργείου, θέτοντας ερωτήματα σχετικά με τη συμμόρφωση του εργαλείου TN που αναπτύσσει για τον στρατηγικό προγραμματισμό στελέχωσης του Δημοσίου Τομέα με την νομοθεσία για την προστασία προσωπικών δεδομένων (Ν.4624/2019) και τη νομοθεσία για τη χρήση TN και άλλων αναδυόμενων τεχνολογιών στον δημόσιο τομέα (Ν.4961/2022). Το έργο αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Δεκέμβριο του 2025, ενώ το κόστος του ανέρχεται στα 11.7 εκατομμύρια ευρώ. Επειδή το Υπουργείο δεν απάντησε σε κανένα ερώτημά μας, τον Ιούλιο του 2024 αναγκαστήκαμε να καταθέσουμε καταγγελία ενώπιον της Αρχής Προστασίας Δεδομένων, προκειμένου να ασκήσει τις ερευνητικές της εξουσίες και να εκδώσει σχετική γνωμοδότηση.

Τέλος, σε συνεργασία με ειδικό ερευνητή κυβερνοασφάλειας καταθέσαμε τον Οκτώβριο του 2024 Αίτηση-Καταγγελία, ενώπιον της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών & Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ) προκειμένου να διαπιστώσει εάν λαμβάνουν χώρα παραβάσεις σχετικά με την τήρηση των διατάξεων του Ν. 3783/2009 αναφορικά με την ταυτοποίηση των συνδρομητών υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα.

Οι Εθελοντές μας

Εθελοντικές δράσεις μελών

Οικονομικός Απολογισμός

Οικονομικό Έτος 2023

Έσοδα	Ποσό (Ευρώ)
Αρχικό κεφάλαιο	132.599,43
Εισφορές Μελών	3.190,00
Δωρεά από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες	750,00
Δωρεά από Open Data Kosovo	890,00
Δωρεά από την Purpose Campaigns LLC	2.463,50
Δωρεά από το Digital Freedom Fund	18.471,38
Δωρεά από την EDRi	6.500,00
Πρώτη δόση NGI Taller (European Commission's Horizon Europe research funding program)	92.250,00
Συνολικά Έσοδα	124.514,88
Έξοδα	Ποσό (Ευρώ)
Μισθοί	11.733,51
Δημόσια ασφάλιση εργαζομένων	4.059,62
Φορολογικές δαπάνες	3.550,47
Τραπεζικά έξοδα	256,20
Ενοίκιο	780,00
Υλικό προώθησης	1.291,38
Οδοιπορικά έξοδα	3.039,76
Συνδρομή μέλους EDRi	814,30
Πληρωμή λογιστή	8.367,60
Διοργάνωση δημόσιων εκδηλώσεων (5 έτη Event, DFF Συνάντηση στρατηγικής στην Ελλάδα, εκδηλώσεις μελών)	11.666,39
Φιλοξενία, υπηρεσίες υλικού και λογισμικού	819,24
Συνολικά Έξοδα	-46.378,47
ΣΥΝΟΛΟ	+210.735,84

Οικονομικό Έτος 2024

Έσοδα	Ποσό (Ευρώ)
Αρχικό κεφάλαιο	210.735,84
Εισφορές Μελών	3.080,00
Δωρεά από EASISF	43.200,00
Δωρεά από Open Data Kosovo	890,00
Δωρεά από την UBITECH (έργο PRIVE)	10.000,00
Δωρεά από το Digital Freedom Fund	18.471,38
Δωρεά από την EDRi	24.000,00
Δωρεά από EASISF L&D Grant	5.000,00
Συνολικά Έσοδα	80.280,00
Έξοδα	Ποσό (Ευρώ)
Μισθοί	45.401,63
Δημόσια ασφάλιση εργαζομένων	21.746,08
Φορολογικές δαπάνες	14.414,17
Τραπεζικά έξοδα	360,00
Ενοίκιο	7.204,44
Υλικό προώθησης	1.291,38
Οδοιπορικά έξοδα	6.413,10
Συνδρομή μέλους EDRi	1.500,00
Πληρωμή λογιστή	8.367,60
Διοργάνωση δημόσιων εκδηλώσεων	33.405,18
Φιλοξενία, υπηρεσίες υλικού και λογισμικού	114,00
Χρέωση ηλεκτρονικής κάρτας	3.000,00
Συνολικά Έξοδα	-141.926,2
ΣΥΝΟΛΟ	149.089,64

Ευχαριστίες

Ειδική Αναφορά στη ΓΣ της EDRI

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό Bizrupt για την παραχώρηση των χώρων γραφείων του για την εορταστική εκδήλωση της ΓΣ, τα Φιλανθρωπικά Ιδρύματα Ανδρέου και Μαρίας Καλοκαιρινού για την αφιλοκερδή παραχώρηση των εγκαταστάσεων του Κοινωνικού Χώρου για τη φιλοξενία των εργασιών της ΓΣ, τον Σύλλογο Φεστιβάλ Κρητικής Κουζίνας για τα παραδοσιακά εδέσματα που παραχώρησε αφιλοκερδώς και τον Λαογραφικό Όμιλο Λάζαρος & Μανώλης Χνάρης για τα μαθήματα Κρητικών Παραδοσιακών Χορών και την παράσταση που παραχώρησε αφιλοκερδώς.

Ειδικές Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε το European AI & Society Fund (EASIF) για την αμέριστη στήριξη και την πίστη στις ικανότητες της Homo Digitalis, την European Digital Rights (EDRI) για τη συνεχή στήριξη και καθοδήγηση, καθώς και το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Next Generation Internet (NGI) TALER της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

European
Artificial Intelligence
& Society Fund

Η ομάδα μας

Οι Εργαζόμενοι

Ελευθέριος Χελιουδάκης

Ιδρυτικό Μέλος &
Εκτελεστικός Διευθυντής

Λαμπρινή Γυφτοκώστα

Διευθύντρια για θέματα Τεχνητής
Νοημοσύνης και Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων

Το Διοικητικό Συμβούλιο

Κωνσταντίνος Κακαβούλης

Ιδρυτικό Μέλος &
Ταμίας του Διοικητικού
Συμβουλίου

Ελπίδα Βαμβακά

Ιδρυτικό Μέλος &
Πρόεδρος του Διοικητικού
Συμβουλίου

Στέφανος Βιτωράτος

Ιδρυτικό Μέλος &
Γραμματέας του Διοικητικού
Συμβουλίου

Εμμανουήλ Παπαδάκης

Ιδρυτικό Μέλος &
Μέλος του Διοικητικού
Συμβουλίου

www.homodigitalis.gr

Παράλου 12, Ρουφ, Αθήνα

info@homodigitalis.gr

